

Я. І. Авдєєв

Київський національний лінгвістичний університет, Україна

e-mail: yaroslav.avdieiev@knlu.edu.uaORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-1430-1452>

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ НА ТЛІ СУМІЖНИХ ПОНЯТЬ ТА ДЖЕРЕЛА ЇХНЬОЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ МОТИВАЦІЇ

Abstract

The article presents a theoretical overview of the phraseology concept from an interdisciplinary perspective (linguoculturology, ethnolinguistics, cognitive linguistics and cognitive onomasiology) to its definition providing arguments for its status as a key unit of the linguistic worldview, which accumulates collective memory, cultural symbolism, mental models and established associations of a language community. Phraseological units are examined on the edge of related concepts such as difrasismo and kenning revealing their semantic and structural parameters, similarities and differences, sources of figurative motivation and functional load. It is substantiated that phraseology is distinguished by a wider functional scope, greater idiomatycity and flexibility in contrast to genre and customarily limited kennings and difrasismos. The cognitive mechanism of bahuvrihi and synecdoche is shown to underlie the creation of imagery in all three types of units, both providing indirect nomination through generalization, symbolism or transfer of features. The concept of phraseological semiosis is involved, within which the phraseological meaning formation is considered as the result of cognitive categorization of a feature relevant to a culture's value system. In parallel, the model of phraseosemiosis is applied, which treats the phraseme as a secondary nomination sign, reflecting apperception and collective cultural memory. To explain the phraseological "third meaning" formation, which is not a direct consequence of the components meaning, the conceptual integration theory is used, where the meaning appears as the result of the interaction of several mental spaces that form a new cognitive structure. Considerable attention is paid to the study of the sources of phraseological linguocultural motivation, such as ethnocultural, mythological, floristic, somatic, zoomorphic, color-based, precedent-related domains, etc. It is shown that these sources not only explain the meaning origin of the phraseologism but also represent the cultural concepts of the people. It is proven that phraseologisms serve as markers of the national mentality that function within the code system of each linguoculture. Prospects for further research may include the involvement of comparative and corpus-based approaches to reconstruct the motivational structure of phraseologisms across different languages.

Keywords: phraseological unit, difrasismo, kenning, cognitive-onomasiological approach, linguacultural motivation, linguistic worldview, motivational sources, national mentality.

Анотація

У статті здійснено теоретичний огляд поняття фразеологізму з позицій міждисциплінарного підходу (лінгвокультурології, етнолінгвістики, когнітивної лінгвістики та когнітивної ономасіології) до його дефініціювання; аргументовано їхній статус як ключових одиниць мовної картини світу, що акумулюють колективну пам'ять, культурну символіку, ментальні моделі й усталені асоціації мовної спільноти. Розглянуто фразеологізми на тлі суміжних понять на зразок дифразису та кенінгу; виявлено їхні семантичні й структурні параметри, схожості й відмінності, джерела образної мотивації та функціональне навантаження. Обґрунтовано, що фразеологізми вирізняються ширшою функціональною сферою, більшою ідіоматичністю та гнучкістю, на відміну від жанрово та узально обмежених кенінгів і дифразисів. Розкрито роль когнітивних механізмів творення бахуврих і синекдох як конструктів для формування образності всіх трьох типів одиниць. Доведено, що обидва механізми забезпечують непряму номінацію через узагальнення, символіку або перенесення ознак. Залучено концепцію фразеологічного семіозису, у межах якої формування значення фразеологізму розглядається як результат когнітивної категоризації ознаки, релевантної ціннісній картині світу. Паралельно застосовано модель фразеосеміозису, що трактує фразему як знак вторинної номінації, що відображає апперцепцію й колективну культурну пам'ять. З метою пояснення формування "третього значення" фразеологізму, яке не є прямим наслідком

значення компонентів, використано теорію концептуального інтегрування, де значення постає як результат взаємодії кількох ментальних просторів, що формують нову когнітивну структуру. Значну увагу приділено вивченню джерел лінгвокультурологічної мотивації фразеологізмів: етнокультурних, міфологічних, флористичних, соматичних, зооморфних, колірних, прецедентних тощо. Показано, що ці джерела не лише пояснюють походження значення фразеологізму, а й репрезентують культурні концепти народу. Доведено, що фразеологізми є маркерами національної ментальності, що функціонують у системі кодів кожної лінгвокультури. Окреслено перспективи подальшого дослідження заявленої проблематики із залученням зіставного й корпусного підходів для реконструкції мотиваційної структури фразеологізмів у різних мовах.

Ключові слова: фразеологізм, дифразис, кенінг, когнітивно-ономасіологічний підхід, лінгвокультурологічна мотивація, мовна картина світу, джерела мотивації, національна ментальність.

Вступ. Фразеологія як окрема лінгвістична дисципліна сформувалася в середині XX століття й досі зберігає статус однієї з найбільш складних і суперечливих галузей мовознавства. Її об'єктом є частково або повністю стійкі словосполучення – фразеологічні одиниці, фраземи або фразеологізми, які мають певну форму, значення і функціональні характеристики, що відрізняють їх від вільних сполук. Проте термінологічне окреслення фразеологізмів залишається дискусійним із середини XIX століття (Дроботенко, 2017), і невизначеність предмета, що вивчається в межах фразеології, і донині викликає багато дискусій щодо статусу самої дисципліни в лінгвістиці (Шевченко, 2022). Хоча комплексне обговорення різних аспектів дослідження фразеологізмів та їхньої класифікації представлено в різних монографіях (Dziurewicz, 2015; Komenda-Earle, 2015; Sulikowska, 2017), два з головних питань, які досі залишаються суперечливими, – які комбінації слів можуть називатися фразеологічними одиницями та якою є їхня типологія (Siserman, 2014). Фразеологізми мають гетерогенну природу, що поєднує культурний, лексичний, семантичний і стилістичний складники. Вони функціонують як лінгвістичні одиниці зі стійкою структурою з ідіоматичним або вторинно-номінативним значенням, яке не завжди виводиться з компонентів. У зв'язку з цим сучасна фразеологія дедалі активніше взаємодіє з іншими лінгвістичними дисциплінами – етнолінгвістикою, когнітивною лінгвістикою та лінгвокультурологією (Wierzbicka, 1997; Piirainen, 2008; Sharifian, 2017). У межах такого міждисциплінарного підходу фразеологізми розглядаються як одиниці, що відображають архетипи, етнічні константи, концепти, культурні сценарії, ментальні моделі та прецедентні феномени і є носіями лінгвокультурних кодів, через які вербалізуються уявлення про світ мовної спільноти (Wierzbicka, 1997; Piirainen, 2008; Sharifian, 2017).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У центрі уваги лінгвокультурологічного підходу перебуває мотивація фразеологічного значення, тобто пояснення, чому саме така формальна структура закріплюється за певним значенням. Останнім часом посилюється науковий інтерес до вивчення джерел цієї мотивації: міфологічних, релігійних, тілесних, фольклорних, соціокультурних. Автори, зокрема А. Памієс (Pamies, 2011), Н. Савчук (2015), І. Заваринська (2019) та Ф. Шаріфіян (Sharifian, 2017), наголошують, що типологія фразеологічної мотивації дає змогу простежити культурно обумовлені способи мислення носіїв мови.

У такому контексті особливу зацікавленість викликає зіставлення фразеологізмів із суміжними явищами, що також належать до сфери образного мовлення, але мають інше функціональне навантаження та структурну природу – дифразисами та кенінгами. Дифразис у мезоамериканських мовах (зокрема науатль) – це поєднання двох символічних іменників, що разом позначають абстрактне поняття (наприклад, “квітка і пісня” = “поезія” або “духовна практика”). Кенінг як перифрастичний

поетичний зворот, характерний для давньоскандинавської та англосаксонської традиції, створює образи на основі метафоричного заміщення (“whale-road”, англ. “китова дорога” = “more”) (Романова, 2021; Gilson, 2018). Обидва явища мають структурну й семантичну спорідненість із фразеологізмами, зокрема через участь когнітивних механізмів бахуврихі, метафори та синекдохи. На цьому тлі постає потреба в поглибленому аналізі спільних і відмінних рис між трьома поняттями, з акцентом на їхню лінгвокультурологічну мотивацію. Таке дослідження дозволить краще зрозуміти механізми створення образності та роль культурних кодів у формуванні фразеологічного значення (Granger & Meunier, 2008).

Метою статті є аналіз фразеологізмів на тлі суміжних понять, як дифразиси та кенінги, а також джерел їхньої лінгвокультурологічної мотивації. **Завдання** дослідження полягають:

- 1) у виявленні й типологізації джерел фразеологічної мотивації;
- 2) у систематизації ознак, що відрізняють фразеологізми від суміжних понять – дифразису й кенінгу;
- 3) в окресленні перспектив подальшого дослідження проблематики із залученням зіставного й корпусного підходів.

Виклад основного матеріалу. Б. Альтенберг стверджував, що фразеологія охоплює більш керовану правилами сторону мови, називаючи її предмет “заздалегідь шаблонізованими” виразами (Altenberg, 2023). Але, як показує практика, напрями фразеології поділяють на вузько- та широкосмислові (Burger, 2015; Komenda-Earle, 2015), де залежно від теоретичної течії, об’єкт дисципліни вивчає не лише словосполучення, а ще майже тотожні терміни – “ідіома”, “максима”, “образний вираз”, “перифраз”, “приказка”, “прислів’я” та “фігура мовлення” тощо (Piela, 2015; Mejri, 2017). На прикладі термінів “ідіома” та “фразема”, які іноді трактуються як синоніми до фразеологізму, у працях М. Сейлера (Sailer, 2013) та Г. Бюргера (Burger, 2015) підтримується ідея того, що деталі дефініцій деяких термінів відрізняються залежно від лінгвістичної традиції та підходу до їхньої класифікації. Г. Бюргер (Burger, 2015) зазначає, що “терміни “фіксовані словосполучення” та “фразеологічні словосполучення” часто використовуються як синоніми до фразем. Протилежним терміном буде “вільне словосполучення”, тоді як М. Сейлер (Sailer, 2013) вказує, що сталі вирази (зі значним ступенем зв’язності елементів), загальне значення яких можна вивести зі значень окремих складників, мають назву колокацій.

Якщо ідіома є фіксованою одиницею з переносним значенням, не зумовленим її компонентами, то фразеологізм включає як саму ідіому, так і розмовні та більш вільні одиниці, де компоненти можуть варіюватися, а значення впливає з їхніх складників (Lubowiecka, 2017). В англійськомовних текстах термін “ідіома” взагалі часто використовується як загальний термін для синтаксично складних, фіксованих виразів із різними ступенем лексикалізації та різним характером семантичного зв’язку між компонентами та значенням усієї комбінації (Sailer, 2013). Ф. Чермак (Čermák, 2017) припускає, що використання терміна “ідіома” є виправданим під час семантичного аналізу; для аналізу формальних ознак більш коректним є термін “фразема”. Обидва концепти можна розуміти як унікальне та фіксоване поєднання двох або більше компонентів, принаймні один з яких не функціонує так само в інших мовних поєднаннях, а з’являється в заданій функції лише в одному виразі або в декількох. Ці дослідження вказують на те, що в сучасній фразеології наявна класифікаційна й термінологічна неоднорідність, яка значною мірою залежить від аналітичного фокусу, лінгвокультурного контексту та наукової традиції. Така варіативність підходів вимагає свідомого вибору термінологічного інструментарію

відповідно до дослідницьких цілей. Також різноманітність наявних даних вказує на те, що в широкому розумінні фразеологізм є категорією, вищою за ідіому й інші майже тотожні значення.

Фразеологізми як специфічний вид стійких мовних одиниць – надзвичайно важливий елемент мовної системи. Вони не просто виконують функцію емоційного забарвлення або художнього засобу. Ці одиниці є конденсатом колективної пам'яті носіїв мови, їхнього мовного досвіду, національних культурних символів і стереотипних уявлень. Фразеологічні одиниці відображають типовий спосіб, яким окремі мовні спільноти концептуалізують досвід, колективну пам'ять і реальність, що робить їх важливими елементами мовної картини світу (Lakoff, 1980).

В огляді монографії “Phraseology. An Interdisciplinary Perspective” (Granger & Meunier, 2008) С. Грейнджер та Ф. Менье підкреслюють, що фразеологія вже давно не є допоміжною частиною лексикології, а постає як повноцінна система знань на перетині інших дисциплін. Динамічний стан фразеології посилюється загалом через знаходження на міждисциплінарному тлі, де наявні зв'язки з такими напрямками, як: антропоморфна, когнітивна та культурна лінгвістики, етнолінгвістика, лінгвокультурологія тощо (Piirainen, 2008; Sharifian, 2011; Monteiro-Plantin, 2017). Це створює нові виклики та можливості для аналізу мовних явищ; саме тому за останні роки зросла кількість міждисциплінарних досліджень мотивації фразеологізмів. Посилена увага до проблем фразеології в лінгвістиці зумовлена, серед іншого, зміною фокусу дослідників із формально-структурних на функційно-когнітивні та культурні параметри. Як зазначає М. Омазіч (Omazić, 2005), сучасні студії фразеології зосереджуються не лише на описі структури й семантики одиниць, а й на поясненні мотивації їхнього виникнення та функціонування в мовленні. Вона підкреслює, що мотивація фразеологізмів повинна враховувати як когнітивні моделі (блендинг, метафора), так і культурні знання, що актуалізуються в процесі інтерпретації. Її висновки підтверджують потребу в міждисциплінарному аналізі фразеологічних одиниць, який об'єднує когнітивно-семантичний підхід із лінгвокультурологічним.

Праці таких дослідників, як: А. Памієс (Pamies, 2011), Е. Пірайрен (Piirainen, 2014), І. Заваринської (2019), С. Бур'євої (Buriyeva, 2022) – засновані на когнітивному та культурологічному підходах, що започатковані в класичних працях Дж. Лакоффа, М. Джонсона (Lakoff & Johnson, 1980), А. Вежбицької (1997) та ін. Ф. Шаріфіян (Sharifian, 2007; 2011) досліджував концептуалізацію культурного знання через мову, пропонуючи використовувати когнітивно-культурну модель для аналізу мовної картини світу. Результати досліджень згаданих науковців указують на важливість вивчення культурних концепцій, які кодуються мовою, включаючи категорії, культурні схеми й метафори.

У межах сучасного когнітивного підходу до аналізу фразеологізмів також важливо врахувати не лише класичну теорію концептуальної метафори, яка була запропонована Дж. Лакоффом та М. Джонсоном, а ще й розширену теорію концептуального інтегрування, запропоновану Ж. Фоконье та М. Тернером (Fauconnier & Turner, 2008). Їхня теорія пояснює, яким чином людський розум створює нові значення, поєднуючи кілька концептуальних просторів у спільний когнітивний. Такий інтеграційний “бленд” має нову семантичну структуру, що не редукована до складників. На відміну від одномірного перенесення (джерело → мета) у концептуальній метафорі, інтеграція в цій моделі відбувається між кількома просторами одночасно; ключовими параметрами є відношення подібності, причинності, частини / цілого, часовості та ролі, які актуалізуються в процесі мовлення. Окрему увагу також можна надати підходу до фразеологічної мотивації,

що формується в межах фразеологічного семіозису. Як зазначає І. Орел (2024), поява фразеологізму є багатоступеневим процесом, який включає виокремлення ознаки, що займає ключову роль для образу, категоризацію ознаки відповідно до ціннісної картини світу мовою спільноти, і вербалізацію через мовний знак, у якому активується ієрархія сем. Як динамічна когнітивно-культурна та ієрархічна структура ознак, внутрішня форма перетворюється на основу мотивації, вказуючи на культурно релевантні уявлення про властивості чи риси характеру.

У контексті фразеології ця модель виявляється особливо продуктивною для пояснення виникнення “третього” значення, яке не є простою сумою значень компонентів, а формується в результаті ментального поєднання образу, дії, емоції та культурного контексту. Як зазначає А. Суліковська (Sulikowska, 2016), саме теорія блендингу дозволяє пояснити появу нетривіальних, але культурно та когнітивно виправданих значень фразеологізмів, зокрема в тих випадках, коли семантична мотивація є лише частково прозорою або проявляється через культурно марковану символіку. Таким чином, концептуальна інтеграція виконує функцію когнітивного механізму, що лежить в основі лінгвокультурологічної мотивації фразеологізмів. Підхід фразеологічного семіозису доповнює концептуальну інтеграцію, дозволяючи заглибитись до етнокультурного й ціннісного рівнів, де відбувається первинний вибір ознаки як мотиваційної бази.

Аналіз фразеологічної мотивації в межах когнітивного підходу дедалі частіше поєднує кілька моделей інтерпретації значення, зокрема концептуальну метафору, метонімію, ментальні образи та культурну символіку. А. Суліковська у своїй праці “Phraseological Motivation in Aspect of the CTM-Theory and the Figurative Language Theory” (Sulikowska, 2016) поєднує дві ключові парадигми – теорію концептуальної метафори Дж. Лакоффа й теорію образного лексикону Е. Пірайнен – для пояснення мотивації ідіом у німецькій мові. Результат праці авторки, яка використовує корпусний аналіз, указує на те, що навіть схожі за значенням одиниці суттєво різняться за активованими ментальними образами, прагматичними ефектами й семантичними ролями. Її висновок про компліментарність метафори та ментального образу як мотиваторів фразеологізму дозволяє розглядати такі одиниці не як механічні структури, а як результати когнітивного й культурного моделювання. Це особливо важливо для класифікації джерел мотивації фразеологізмів і виявлення їхнього лінгвокультурного потенціалу. В контексті фразеологічної мотивації дослідниця запропонувала диференціацію між такими поняттями, як “motiviert” та “motivierbar”. Перше позначає семантичну прозорість і структурну виправданість значення фразеологізму, яке можна реконструювати на основі метафоричних або метонімічних моделей. Друге позначає когнітивну доступність значення за умови наявності в мовця відповідного культурного або фоново енциклопедичного знання. Така диференціація дозволяє урахувати випадки, коли значення фразеологізму не є формально мотивованим, але може бути “прочитаним” через культурні сценарії, архетипи або прецедентні уявлення (Sulikowska, 2016).

Треба зазначити важливість лінгвокультурології, яка вивчає вербалізовані аспекти культури саме через мовні одиниці, зокрема і фразеологізми. Системний аналіз в її контексті декларує перехід від загальної фразеологічної мотивації до лінгвокультурологічної, задля того щоб виявити механізми, які пояснюють походження, семантику та структуру стійких мовних виразів, розвинути системне узагальнення лінгвокультурологічних джерел, універсальних і культурно специфічних мотиваційних моделей, закономірності етнічних концептів і культурних кодів. Крізь призму зіставного аспекту аналіз лінгвокультурологічної мотивації допоможе

виявити, яким чином специфічне для певної культури бачення світу кодифікується через мову. Окрему увагу також можна надати підходу до фразеологічної мотивації, що є сформульованим у межах фразеологічного семіозису.

Дослідження фразеологізмів як елементів мовної картини світу потребує чіткої визначеності об'єкта аналізу та його порівняння із суміжними поняттями. Основою для цього дослідження слугують міждисциплінарні досягнення лінгвокультурології (Sharifian, 2011), когнітивної ономазіології (Селіванова, 2010), а також принципи типологічного порівняння образних мовних одиниць. Таким чином створюється підґрунтя для порівняння з іншими образними одиницями, наприклад, дифразисами та кенінгами. Аналіз подібних і відмінних характеристик між цими категоріями дозволяє виявити загальні культурно-мовні механізми, які сприяють створенню символічного змісту в різних мовах, глибше усвідомити особливості фразеологізмів і розширити уявлення про функціонування мовної картини світу.

Фразеологізм визначається як стійке словосполучення, значення якого також формується через культурні асоціації, метафоризацію та символіку. Дифразиси й кенінги також мають образний характер, але їхня роль і структурні особливості є іншими. Для чіткого аналітичного розрізнення цих термінів використовують такі критерії: граматичний статус, динаміка значення, культурна обумовленість, походження, структура, тип значення та функціональне навантаження. Також буде використовуватися трикомпонентна методологічна модель:

1) лінгвокультурологічний підхід – для виявлення культурних концептів, що залучені у формуванні семантичного ядра одиниць;

2) когнітивно-ономазіологічний підхід (Селіванова, 2010) – для реконструкції мотиваційних моделей, що дають пояснення зв'язку між значенням, мовною формою та образом;

3) порівняльно-контрастивний аналіз – для зіставлення фразеологізмів із дифразисами й кенінгами за їхніми семантично-структурними ознаками.

Наведена комбінація методів дає можливість не просто виявити формальні подібності й відмінності між одиницями, але й зрозуміти їх як носіїв культурного коду.

Дифразис – це літературний ресурс, типовий для мезоамериканської літератури та мови науатль. Його роль полягає у вираженні ідеї за допомогою двох слів, які доповнюють одне одного за значенням / суміжністю ідеї. Наприклад, щоб означити “мову поета”, використовували фразу “itlatol ihiyo” (“його слово, його подих”) (Castillo, 2021). Як згадує І. Кастійо (там само), сам термін був заснований одним із перших дослідників мови науатль, Анхелем Марією Гарібасем, коли він вигадав це слово для позначення зіставлення двох або навіть трьох слів, які створюють значення, що не є сумою своїх складників, а породжує нове, третє, значення. По суті, дифразисом може стати будь-яка словесна конструкція з двох іменників, а також цей дифразис може бути інтегрований у морфологічну структуру. Дослідження французької антропологині Д. Деув (Dehouve, 2014), присвячене аналізу ритуального дифразису “in xochitl, in uetl” (“флора і тютюн”) доводить, що дифразис не варто тлумачити виключно як лінгвістичну структуру, на основі дуалізму, а радше як компонент ширшої метонімічної серії, де кожен елемент (флора, тютюн, одяг, їжа, тощо) символізує певний аспект соціального статусу, ритуальної дії або воєнної доблесті. Дослідниця пропонує підхід, у якому значення дифразису зчитується через відновлення його повного семантичного ряду (“визначення через перелік”), що є прямою паралеллю до способу, яким фразеологізми вербалізують складні культурно зумовлені ситуації в компактній формі.

Крім того, дослідниця вказує, що в таких конструкціях поєднуються когнітивні механізми метонімії (перелік, частина → ціле) і метафори (подібність до дії), що створює багаторівневу образність, аналогічну фразеологічній. Зокрема, “флора і тютюн” позначає через метафору військові атрибути (трубка = спис, квітка = щит), через метонімію – належність до військової касты (нове військове звання), а в ритуалі виконує роль матеріального символу слави. Таким чином, це дослідження є вагомим підтвердженням того, що дифразиси, як і фразеологізми, ґрунтуються на лінгвокультурологічній мотивації, що включає семантичну економію, когнітивні схеми та символічну функцію.

Кенінг вважається основним стилістичним засобом поетичної мови. Він має гетерогенну й етнічно забарвлену природу, де поєднує в собі два й більше поняття (Романова, 2021).

У контексті аналізу кенінгу як типу образної мовної одиниці особливо цінним є спостереження Дж. Гілсон (Gilson, 2018), яка розглядає кенінг не лише як поетичний засіб номінації, а як форму метафоричного мислення, що дозволяє “обійти пряме називання”, вдаючись до образу, опосередкування та асоціативного перенесення. Кенінг, за її визначенням, є “граматичним звиванням” (англ. grammatical meander), тобто рухом не до лінійного називання, а до створення риторичної паузи, затримки перед поняттям – своєрідного іменування через мовчання, символ або загадку. Таким чином, кенінг постає як засіб семантичного зсуву, що прагне не стільки позначити предмет, скільки вказати на поле значень, активізоване у свідомості реципієнта. У тексті Дж. Гілсон подано низку класичних прикладів скандинавських і кельтських кенінгів: “whale road”, англ. “китова дорога” = “море”; “bone house”, англ. “дім кісток” = “тіло”; “battle oak”, англ. “дуб битви” = “воїн”; “mead of Odin”, англ. “мед Одіна” = “поезія”. Вони демонструють двокомпонентну структуру, характерну також для фразеологізмів. Однак, на відміну від фразеологізмів, які вкорінені в узусі і в комунікативній практиці, кенінги функціонують у поетичному (ритуально-семіотичному) контексті й апелюють до вторинної номінації через образ. Особливо показовим є представлений у статті елемент ogham-традиції – Bríatharogam (букв. “словесний огам”), у якому кожна літера інтерпретується як двослівний кенінг, часто пов’язаний із природними та символічними реаліями: gorіx (англ. hazel) – найсолодше дерево, терен (англ. blackthorn) – шукач хмар, вільха (англ. alder) – захист серця (Gilson, 2018). Таким чином, можна спостерігати поєднання міфології, символічного мислення та семантичного узагальнення, що прямо співвідноситься з типами лінгвокультурологічної мотивації фразеологізмів.

У межах цього дослідження важливо підкреслити, що кенінг і фразеологізм, попри жанрові й функціональні відмінності, виконують спільну когнітивну функцію: компресують складну концептуальну структуру в стисле образне поєднання, яке набуває значення лише в контексті спільної культури. Таким чином, обидві одиниці є маркерами колективної пам’яті, архетипної символіки та закріплених асоціативних моделей і можуть бути розглянуті як паралельні типи одиниць із лінгвокультурною мотивацією. Порівнюючи дифразис та кенінг, можна дійти до відносного висновку, що це тотожні терміни; обидва щонайменше мають літературне походження та вузький ареол використання. Проте між ними та фразеологізмами є більше відмінностей, чій класифікації можна вказати у вигляді порівняльної таблиці.

Таблиця 1

Розгляд критеріїв суміжних понять

Критерій / поняття	Фразеологізм	Дифразис	Кенінг
Походження	Багато мов, буденна мова народу, фольклор	Мезоамериканські мови (науатль)	Скандинавська, давньоанглійська мови
Структура	Стійке словосполучення	Пара іменників	Метафора (заміна іменника)
Значення	Ідіоматичне, культурне, метафоричне	Ритуальне, символічне	Поетично-метафоричне
Динаміка значення	Може змінюватися	Стабільне в межах культури	Варіативне, змінне щодо контексту
Граматичний тип	Словосполучення або речення	Іменник + іменник	Генітивна конструкція або складне слово
Функція	Література, фольклор, щоденне спілкування	Міфологічні ритуали	Епічна поезія
Культурна основа	Ментальні моделі, стереотипи, традиції	Міфологеми мезоамериканців (ацтеків)	Героїка, природна символіка

Оскільки фразеологізми є частиною живого дискурсу й тісно переплетені з національною ментальністю, можна побачити, що вони мають більш широкий діапазон вживання та глибшу символічну мотивацію. З іншого боку, дифразиси та кенінги, які пов'язані з певними літературними жанрами або культовими традиціями, мають естетичне призначення й обмежену географічну специфіку.

Завдяки структурі фразеологізму можна зауважити наявність семантичного механізму бахуврихі, тобто складної номінації, у якій нове значення не прямо впливає зі складників, а позначає референта, відображаючи саме характеристику, яку мають компоненти (Ruppel, 2017).

Для прикладу, як *мак процвів* – має під собою не конкретно мак як рослину, а людину, яка має красу та силу, тобто властивість переходить на інший об'єкт. У цьому випадку відбувається перехід від означуваного до нового означника за допомогою рис, що є звичайним для бахуврихі. Такі фразеологізми спрямовують увагу від частини до єдиного концепту, який виникає в голові мовця, відображаючи модель концептуального інтегрування, де формується нова когнітивна одиниця, що вказує на носія прихованої характеристики (Fauconnier & Turner, 2008). Для кенінгів це власне є механізмом їхнього творення, оскільки поетична номінація використовує бахуврихі-подібний механізм. Наприклад, “beadoleoma”, яке перекладається як “світло битви”, описує меч; меч – реалія, яка не є конструкцією, не пов'язана зі складниками, а є абстрагованою сутністю. У випадку дифразисів, наприклад, “in hochitl in suicatl”, що перекладається як “поезія”, а дослівно означає “квітка і пісня”, можна спостерігати культурно зумовлений бахуврихі, оскільки два іменники, які не пов'язані один з одним, створюють новий сенс, об'єднавшись для позначення третьої концептуальної сутності.

Окрім бахуврихі, також можна виявити синекдоху, яка позначає частину замість цілого цілого або ціле замість частини. Ця когнітивно-мовленнєва модель активно використовується в кожному з трьох типів одиниць, виконуючи окремі функції. Наприклад, у фразеологізмі *дати дуба* є вказівка на дію “давати”; при цьому

“дати”+“дуб” не дають метафору, а створюють бленд, який не впливає безпосередньо із жодного з елементів, але формує стійке значення в новому семантичному просторі. У кенінгу “загибель/прокляття дерев”, що означає вогонь, відбувається узагальнення через ефект або фрагмент дії. Вищезгаданий дифразис “in xochitl in cuicatl” символізує поезію, хоча дослівно складається з іменників, які не називають безпосередньо ідею; при цьому сама ідея поєднується з двома сильними культурними символами. Такий механізм також закріплює концептуальну інтеграцію, тому що окремі елементи репрезентують цілу ситуацію завдяки активізації частинного простору і його проєкції на повний сценарій дії (Fauconnier & Turner, 2008). Доповнюючи концептуальну інтеграцію, можна згадати *фразеосеміозис*, запропонований С. Васьком (2023). Хоча цей термін має зовнішню термінологічну подібність із раніше згаданим *фразеологічним семіозисом*, це різні аналітичні моделі. Фразеосеміозис поглиблює розуміння фразеологізму як знака вторинної номінації, де реалізація відбувається завдяки внутрішній формі. Наприклад, англійська фразема *baker's dozen* означає тринадцятий буханець хліба. В Англії за недостатню вагу накладався великий штраф, тому пекарі додавали “внутрішню хлібину” – до дванадцяти додавались одна чи навіть дві хлібини додатково, аби уникнути будь-якого ризику штрафу (Brewer, 2018). Таким чином, цей “вигідний буханець” (англ. “vantage loaf”) постає знаком страху перед покаранням за недотримання стандартів, а також віддалено може виконувати роль своєрідного кенінгу.

Бахуврихі та синекдоха як універсальні когнітивні моделі мають реалізацію через механізм образного номінування в усіх трьох суміжних поняттях. Бахуврихі формує структуру, що дозволяє виражати складне через сукупність атрибутів. Синекдоха, у свою чергу, є смисловою проєкцією, що передає значення з частини на ціле або навпаки. Ці моделі функціонують як глибинні культурні алгоритми, які закладаються в мовну пам'ять та образність носіїв мови. В усіх трьох типах одиниць можна підкреслити базис на культурно зумовлену символіку, проте їхні джерела мотивації суттєво відрізняються за походженням і функціональним призначенням.

Мотивація фразеологізмів виражається в культурних кодах (етнічні стереотипи, міфологія, побутові реалії, прецедентні образи). Дифразиси ґрунтуються на дуальній символіці, де джерелом виступає ритуальний і сакральний космос. Кенінги формуються на основі міфопоетичних метафор, пов'язаних із природою та героїкою; мотивація відображена в естетичному кодуванні світу в поезії. Вербалізація образу, що ґрунтується на метафоричному або символічному перенесенні, є основною характеристикою всіх згаданих одиниць. Однак джерела самих образів мають відмінності: дифразиси використовують міфологію, кенінги – поезію, а фразеологізми – національну мову та побут. Також наявна різниця в репрезентативному масштабі, де локальні моделі в дифразисах та кенінгах зіставляються широковживаним та універсальним конструкціям фразеологізмів.

Лінгвокультурологічна мотивація фразеологізмів, як підкреслює Е. Пірайрен (Piirainen, 2017), реалізується через культурно зумовлені образи й концепти. Саме тому багато дослідників вивчали різні типи мотивації, такі як: етнокультурну (Савчук, 2015), зооморфну (В'єнцко, 2013), колірну (Мацюк & Фенко, 2015), міфологічну (Заваринська, 2019), прецедентну (Гапченко, 2021), професійно-ремісничу (Науменко, 2019), соматичну (Мартинів, 2019) та флористичну (Лазер-Паньків, 2018). Мотивація фразеологізмів не обмежується лише лінгвістичною семантикою, бо вона є когнітивною операцією, що вербалізує асоціації та концепти етнічної свідомості (Селіванова, 2010). Наприклад, фразеологізм “затягнути пасок” не лише означає економити, а й містить у собі культурну концептуалізацію аскези й

самоконтролю, поширену в західноєвропейських культурах. Культурна інформація, закладена у фразеологізмах, є проявом “*linguaculture*” М. Агара (Agar, 1995) – концепту, що інтегрує мову й культуру. Відтак фразеологізми репрезентують стійкі національні ментальні моделі, а їхній лінгвокультурологічний аналіз дозволяє реконструювати мовну картину світу.

Таким чином, фразеологізми мають найбільш комплексну структуру мотивації, яка інтегрує когнітивні, символічні й культурні компоненти. Вони функціонують на перетині культурних і мовних кодів, конденсуючи в собі образи, символи та стереотипи. Це дозволяє розглядати їх як найбільш гнучку форму вербалізації мовної картини світу, порівняно із більш фіксованими і жанрово обмеженими дифразисами та кенінгами. На відміну від дифразисів (міфологічних фігур у мовах Мезоамерики) та кенінгів (характерних для поетичних дискурсів германських мов), фразеологізми функціонують у ширшому спектрі дискурсів та вирізняються ідіоматичністю, що часто втрачає прозору семантику. Їхня основна функція – символічне відтворення ментальних моделей культури.

Висновки та перспективи дослідження. Отже, здійснений аналіз дозволяє дійти висновку, що фразеологізми посідають центральне місце серед мовних одиниць образного типу. Вони є складними й багатоплановими, поєднують у собі культурну маркованість, ідіоматичність, символічне навантаження та стійкість. Фразеологічні одиниці виконують ключову роль у формуванні та відтворенні мовної картини світу. Їхня природа виявляється на перетині дискурсу, когніції, культури й семантики, що зумовлює необхідність міждисциплінарного підходу до їхнього вивчення.

Порівняно із суміжними явищами – дифразисами та кенінгами – фразеологізми демонструють значно ширшу функціональну сферу, високий ступінь варіативності та глибшу мотиваційну насагу, пов’язану з колективною мовною свідомістю. Порівняльний аналіз засвідчує, що хоча всі три типи одиниць ґрунтуються на метафоричному, метонімічному або символічному перенесенні, вони суттєво різняться за своїм походженням, структурою, функціональним призначенням і типом культурного коду, відіграючи свою роль в певних умовах та різних сферах людської діяльності. Дифразиси є ритуально-сакральними формулами, обмеженими ареально і функціонально. Кенінги – естетичні метафоричні конструкції, типові для стародавньої поезії. Фразеологізми натомість інтегрують елементи побуту, фольклору, релігії, міфології та національних уявлень, набуваючи статусу носіїв лінгвокультурологічної інформації. Це робить їх більш гнучкими й універсальними одиницями.

Аналіз джерел загальної та лінгвокультурологічної мотивацій фразеологізмів дозволяє класифікувати їх за типами, які ґрунтуються на культурно зумовленому сприйнятті дійсності, що реалізується завдяки архетипам, концептам, образам і символам, що притаманні конкретному етносу. Водночас типи мотивації виявляють як універсальні характеристики (наприклад, їжа, природа, тілесність), так і специфічні для окремої культури домінанти (колірна семантика, прецедентні події, релігійні тексти). Таким чином, фразеологізми можна розглядати як лінгвокультурологічні маркери, що акумулюють колективні знання, досвід і символічне мислення мовної спільноти. Їхній аналіз у контексті суміжних понять не лише уточнює межі фразеології як дисципліни, а й збагачує розуміння механізмів культурної мотивації в мові.

У подальшому перспективними вбачаються такі напрями, як: застосування методів когнітивної семіотики для опису образно-семантичної структури фразеологічних одиниць, корпусна обробка фразеологізмів із маркуванням типів мотивації, поглиблення аналізу когнітивних моделей, що лежать в основі фразеологічної

мотивації, поглиблення дослідження семантичної еволюції фразеологізмів у синхронії та діяхронії, розширення зіставного аналізу фразеологізмів у різних мовах для виявлення універсальних і локальних моделей мотивації, створення електронних корпусів фразеологізмів із культурно-етнографічними позначками.

Комплексний підхід до аналізу фразеологізмів як носіїв лінгвокультурологічного змісту відкриває нові горизонти для міждисциплінарних досліджень і сприяє кращому розумінню зв'язку між мовою, мисленням і культурою.

Конфлікт інтересів

Автор не мають потенційного конфлікту інтересів, який би міг вплинути на рішення про опублікування цієї статті.

Використання штучного інтелекту

Не використовувався.

ЛІТЕРАТУРА

- Васько, С. Р. (2023). Фраземи як знаки вторинної номінації і результат фразеосеміозису. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*, 25, 2, 18–31.
<https://doi.org/10.32589/2311-0821.2.2022.274923>
- В'єнцко, В. І. (2013). Мотивація смислів фразеологічних одиниць з компонентами “коза” і “цап” (на матеріалі французької та української мов). *Наукові записки. Серія “Філологічна”*, 38, 48–52.
https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/50641/1/NZ_Vyp_38.pdf
- Гапченко, О. А. (2019). Прецедентні імена в індивідуальному лексиконі білінгва. *Science and Education a New Dimension. Philology*, VII(59), 195, 15–18.
<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2019-195VII59-03>
- Дроботенко, В. Ю. (2017). Фразеологічні утворення в різноструктурних мовах (на матеріалі української, англійської та іспанської мов). *Studia Philologica (Філологічні студії): зб. наук. пр.*, 8, 36–41.
<https://studiap.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/198/190>
- Заваринська, І. Ф. (2019). *Лінгвокультурна мотивація фразеологізмів з онімним компонентом в англійській, польській та українській мовах*. [Автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук, Рівненський інститут слов'язнознавства Київського славистичного університету]. ENPUIR.
<http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/10106>
- Лазер-Паньків, О. В. (2018). Особливості давньогрецьких фразеологізмів із компонентом-дендронімом. *Studia linguistica: зб. наук. пр.*, 13, 152–172.
<https://doi.org/10.17721/StudLing2018.13.152-172>
- Мартинів, О. М. (2019). Змішана мотивація фразеологічних одиниць німецької мови з компонентом на позначення звучання (когнітивно-ономасіологічний аспект). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 30 (69), 2, 1, 104–108.
<https://doi.org/10.32838/2663-6069/2019.2-1/19>
- Мацюк, З. С. & Фенко, М. Я. (2015). Символічно-сакральна мотивація семантики числа у фразеології Західного Полісся. *Science and Education a New Dimension. Philology*, III(15), 68, 71–74.
https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/10203/3/matsyuk_fenko.pdf
- Науменко, І. А. (2019). *Назви людей за родом діяльності в українській фразеології та пареміології*. Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя.

- Орел, І. І. (2024). Вибір ознак образу внутрішньої форми в процесі фразеологічного семіозису. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*, 27, 2, 114–126.
<https://doi.org/10.32589/2311-0821.2.2024.324166>
- Романова, Н. В. (2021). Функції скальдиного кеннінгу у “МЛАДШЕЙ ЭДДЕ”. *Збірник наукових праць “Нова філологія”*, 84, 222–228.
<https://doi.org/10.26661/2414-1135-2021-84-31>
- Савчук, Н. М. (2015). Міфічні та історичні реалії як засіб мотивації фразеологізмів української мови. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля, серія “ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ”*, 1 (9), 154–159.
<https://phil.duan.edu.ua/images/PDF/2015/1/23.pdf>
- Селіванова, О. О. (2010). *Когнітивна ономазіологія*. Монографія. Фітосоціоцентр.
- Шевченко, Т. В. (2022). Фразеологізм як елемент емоційної пам’яті в мовній картині світу українців. *Закарпатські філологічні студії*. 26, 2, 71–75.
<https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.26.2.12>
- Agar, M. (1995). *Language Shock: Understanding the culture of conversation*. William Morrow.
- Altenberg, B. (2023). On the Phraseology of Spoken English: The Evidence of Recurrent Word-Combinations. *Phraseology: Theory, Analysis, and Applications*. Oxford University Press. 101–123.
<https://doi.org/10.1093/oso/9780198294252.003.0005>
- Brewer, E. C. (2018). *Brewer’s Dictionary of Phrase and Fable*. (Ed. Susie Dent). Mobius.
- Burger, H. (2015). *Phraseologie. Eine Einführung am Beispiel des Deutschen*. 5., neu bearbeitete Auflage. Erich Schmidt Verlag. Berlin. P.12.
- Buriyeva, S. (2022). *Basic Concepts of Linguoculturology*. International Journal of Culture and Modernity, 13.
- Čermák, F. (2017). *Frazém a idiom*. Nový encyklopedický slovník češtiny. 525–528.
- Castillo, I. (2021). *Difrasismo*. Lifeder.
<https://www.lifeder.com/difrasismo/>
- Dehouve, D. (2014). *Flores y Tabaco: un difrasismo ritual*. Revista Inclusiones. Revista de humanidades y ciencias sociales. 1, 2, 08–26.
- Dziurewicz, E. (2015). *Korpusbasierte Analyse der Phraseologismen im Deutschen am Beispiel des phraseologischen Optimums für DaF*. PHILOGIA Sprachwissenschaftliche Forschungsergebnisse. 206, 15–27.
- Fauconnier, G. & Turner, M. (2008). *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind’s Hidden Complexities*. Basic Books. 464.
- Gilson, J. (2018). *The Kenning*. (In McGrath A. & Meehan, E., Eds.) *Dance Matters in Ireland: Contemporary Dance Performance and Practice*. 191–200.
- Granger, S. & Meunier, F. (eds). (2008). *Phraseology. An Interdisciplinary Perspective*. Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins. XXVIII, 422.
- Hull, K. (2003). *Verbal Art and Performance in Ch’orti’ and Maya Hieroglyphic Writing*. [Doctoral dissertation, University of Texas].
<http://hdl.handle.net/2152/658>
- Komenda-Earle, B. (2015). *Sprachhistorische Entwicklungsprozesse der Idiomatik. An Beispielen von realhistorisch motivierten verbalen Idiomem des Deutschen*. Phraseologie und Parömiologie. Schneider Verlag Hohengehren. 24–29.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. University of Chicago Press.
- Lubowiecka, P. (2017). *Idiom a frazeologizm. Poradnia jezykowa*. Słownik języka polskiego PWN.
<https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/idiom-a-frazeologizm;17811.html>

- Mejri, S. (2017). *Les expressions idiomatiques*. Le monde, Volume 1.
- Monteiro-Plantin, R.S. (2017). ReVEL na Escola: Fraseologia e Paremiologia: para que ensinar, se todo o mundo sabe? *ReVEL*, 15, 29, 1–16.
<http://www.revel.inf.br/files/7e02a7f4cb22a2e4935d77ae89882e69.pdf>
- Munteanu Siserman, M. (2014). *Onomastic markers in romanian fixed structures. Sociolinguistic and cultural perspectives*. Communication, context, interdisciplinarity. Studies and Articles, III, 67–77. Petru Maior University Press.
- Omazić, M. (2005). *Introduction: Why, What and How in phraseology*. Jezikoslovlje. Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Osijek.
- Pamies, A. (2011). *À propos de la motivation phraseologique*. *Linguo-Cultural Competence and Phraseological Motivation*. Schneider Verlag Hohengehren. 25–39.
- Piela, A. (2015). *Anthroponyms as components of phraseological units*. *Język a Kultura*, 25, 73–88.
- Piirainen, E. (2008). Figurative phraseology and culture. *Phraseology: An interdisciplinary perspective*. (ed. S. Granger & F. Meunier), 207–230.
<https://doi.org/10.1075/z.139>
- Piirainen, E. (2011). *Idiom motivation from cultural perspectives: metaphors, symbols, intertextuality*. *Linguo-Cultural Competence and Phraseological Motivation*. Schneider Verlag Hohengehren. 65–74.
- Piirainen, E. (2014). *Widespread Idioms in Europe and Beyond: The Lesser-Used European Languages and the “Lexicon of Common Figurative Units”*. *Phraseology in Multilingual Society*. Cambridge Scholars Publishing. 156.
- Ruppel, A. M. (2017). *The Cambridge Introduction to Sanskrit*. Cambridge University Press.
- Sailer, M. (2013). *Idiom and Phraseology. Oxford Bibliographies*.
<https://doi.org/10.1093/obo/9780199772810-0137>
- Sharifian, F. & Palmer, G.B. (eds.) (2007). *Applied cultural linguistics: Implications for second language learning and intercultural communication*. John Benjamins Publishing.
- Sharifian, F. (2011). *Cultural Conceptualisations and Language: Theoretical Framework and Applications*. John Benjamins Publishing.
- Sulikowska, A. (2016). Phraseological motivation in aspect of the CTM-theory and the Figurative Language Theory. *Colloquia Germanica Stetinensia*, 25, 169–188.
<https://doi.org/10.18276/cgs.2016.25-09>
- Sulikowska, A. (2019). *Kognitive Aspekte der Phraseologie. Konstituierung der Bedeutung von Phraseologismen aus der Perspektive der Kognitiven Linguistik*. Peter Lang. Series: Danziger Beiträge zur Germanistik, 57. 576.
- Teoc, F. (2013). *La metafora kenning quale unità del discorso ripetuto*. Limba Romana.
- Wierzbicka, A. (1997). *Understanding Cultures Through Their Key Words: English, Russian, Polish, German, Japanese*. Oxford University Press, USA.

REFERENCES

- Vasko, S. R. (2023). Frazemy iak znaky vtoryynnoi nominatsii I rezultat frazeosemiozysu. *Visnyk KNLU. Seriiia Filolohiia*, 25, 2, 18–31. <https://doi.org/10.32589/2311-0821.2.2022.274923>
- Vientsko, V. I. (2013). Motyvatsiia smyliv frazeolohichnykh odyynyts z komponentamy “koza” i “tsap” (na materiali frantsuzkoi ta ukrainskoi mov). *Naukovi zapysky. Seriiia “Filolohichna”*, 38, 48–52.
https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/50641/1/NZ_Vyp_38.pdf

- Hapchenko, O. A. (2019). Pretsedentni imena v indyvidualnomu leksykoni bilinhva. *Science and Education a New Dimension. Philology*, VII(59), 195, 15–18.
<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2019-195VII59-03>
- Drobotenko, V. Yu. (2017). Frazeolohichni utvorennia v riznostrukturnykh movakh (na materialy ukrainskoi, anhliiskoi ta ispanskoi mov). *Studia Philologica (Філологічні студії): зб. наук. пр.*, 8, 36–41.
<https://studiap.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/198/190>
- Zavarynska, I. F. (2019). *Linhvokulturna motyvatsiia frazeolohizmiv z onimnym komponentom v anhliiskii, polskii ta ukrainskii movakh*. [Avtoref. Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata filolohichnykh nauk, Rivnenskyi instytut slovianoznavstva Kyivskoho slavistychnoho universytetu]. ENPUIR.
<http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/10106>
- Lazer-Pankiv, O. V. (2018). Osoblyvosti davnohretskykh frazeolohizmiv iz komponentom-dendronimom. *Studia linguistica: zb. nauk. pr.*, 13, 152–172.
<https://doi.org/10.17721/StudLing2018.13.152-172>
- Martyniv, O. M. (2019). Zmishana motyvatsiia frazeolohichnykh odynts nimetskoï movy z komponentom na poznachennia zvuchannia (kohnityvno-onomasiolohichniy aspekt). *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii*. 30(69), 2, 1, 104–108.
<https://doi.org/10.32838/2663-6069/2019.2-1/19>
- Matsiuk, Z. S. & Fenko, M. Ia. (2015). Symvolichno-sakralna motyvatsiia semantyky chysla u frazeolohii Zakhidnoho Polissia. *Science and Education a New Dimension. Philology*, III(15), 68, 71–74.
https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/10203/3/matsyuk_fenko.pdf
- Naumenko, I. A. (2019). *Nazvy liudei za rodod diialnosti v ukrainskii frazeolohii ta paremiolohii*. Nizhynskyi derzhavnyi universytet imeni Mykoly Hoholia.
- Orel, I. I. (2024). Vybir oznak obrazu vnutrishnioi formy v protsesi frazeolohichnoho semiozysu. *Visnyk KNLU. Seriia Filolohiia*, 27, 2, 114–126.
<https://doi.org/10.32589/2311-0821.2.2024.324166>
- Romanova, N.V. (2021). Funktsii skaldychnoho kenninhu u “MLADSHEI EDDE”. *Zbirnyk naukovykh prats “Nova filolohiia”*, 84, 222–228.
<https://doi.org/10.26661/2414-1135-2021-84-31>
- Savchuk, N.M. (2015). Mifichni ta istorychni realii yak zasib motyvatsii frazeolohizmiv ukrainskoi movy. *Visnyk Dnipropetrovskoho Universytetu imeni Alfreda Nobelia, seriia “FILOLOHICHNI NAUKY”*, 1 (9), 154–159.
<https://phil.duan.edu.ua/images/PDF/2015/1/23.pdf>
- Selivanova, O.O. (2010). *Kohnityvna onomasiolohiia*. Monohrafiia. Kyiv: Fitosotsiotsentr.
- Shevchenko, T.V. (2022). Frazeolohizm yak element emotsiinoi pamiaty v movnii kartyni svitu ukrainsiv. *Zakarpatski filolohichni studii*. 26, 2, 71–75.
<https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.26.2.12>
- Agar, M. (1995). *Language Shock: Understanding the culture of conversation*. New York: William Morrow. ISBN 9780688149499.
- Altenberg, B. (2023). On the Phraseology of Spoken English: The Evidence of Recurrent Word-Combinations. *Phraseology: Theory, Analysis, and Applications*. Oxford University Press, 101–123.
<https://doi.org/10.1093/oso/9780198294252.003.0005>
- Brewer, E. C. (2018). *Brewer's Dictionary of Phrase and Fable*. (Ed. Susie Dent). Mobius.
- Burger, H. (2015). *Phraseologie. Eine Einführung am Beispiel des Deutschen*. 5., neu bearbeitete Auflage, Erich Schmidt Verlag. Berlin. P.12.

- Buriyeva, S. (2022). Basic Concepts of Linguoculturology. *International Journal of Culture and Modernity*, 13.
- Čermák, F. (2017). *Frazém a idiom*. Nový encyklopedický slovník češtiny. 525–528.
- Castillo, I. (2021). *Difrasismo*. Lifeder. <https://www.lifeder.com/difrasismo/>
- Dehouve, D. (2014). Flores y Tabaco: un difrasismo ritual. *Revista Inclusiones. Revista de humanidades y ciencias sociales*. 1, 2, 8–26.
- Dziurewicz, E. (2015). *Korpusbasierte Analyse der Phraseologismen im Deutschen am Beispiel des phraseologischen Optimums für DaF*. PHILOGIA. 206, 15–27.
- Fauconnier, G. & Turner, M. (2008). *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*. Basic Books. P. 464.
- Gilson, J. (2018). *The Kenning*. (In McGrath A. & Meehan, E., Eds.) *Dance Matters in Ireland: Contemporary Dance Performance and Practice*. London: Palgrave Macmillan, 191–200.
- Granger, S. & Meunier, F. (eds). (2008). *Phraseology. An Interdisciplinary Perspective*. John Benjamins. XXVIII, 422.
- Hull, K. (2003). *Verbal Art and Performance in Ch'orti' and Maya Hieroglyphic Writing*. [Doctoral dissertation, University of Texas].
<http://hdl.handle.net/2152/658>
- Komenda-Earle, B. (2015). *Sprachhistorische Entwicklungsprozesse der Idiomatik. An Beispielen von realhistorisch motivierten verbalen Idiomem des Deutschen*. Phraseologie und Parömiologie. Schneider Verlag Hohengehren, 24–29.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. University of Chicago Press.
- Lubowiecka, P. (2017). *Idiom a frazeologizm. Poradnia jezykowa*. Słownik języka polskiego PWN.
<https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/idiom-a-frazeologizm:17811.html>
- Mejri, S. (2017). *Les expressions idiomatiques*. Le monde, Volume 1.
- Monteiro-Plantin, R.S. (2017). ReVEL na Escola: Fraseologia e Paremiologia: para que ensinar, se todo o mundo sabe? *ReVEL*, 15, 29, 1–16.
<http://www.revel.inf.br/files/7e02a7f4cb22a2e4935d77ae89882e69.pdf>
- Munteanu Siserman, M. (2014). *Onomastic markers in romanian fixed structures. Sociolinguistic and cultural perspectives*. Communication, context, interdisciplinarity. Studies and Articles, III, 67–77. Petru Maior University Press.
- Omazić, M. (2005). *Introduction: Why, What and How in phraseology*. Jezikoslovlje. Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Osijek.
- Pamies, A. (2011). *À propos de la motivation phraseologique*. *Linguo-Cultural Competence and Phraseological Motivation*. Schneider Verlag Hohengehren. 25–39.
- Piela, A. (2015). Anthroponyms as components of phraseological units. *Język a Kultura*. 25, 73–88.
- Piirainen, E. (2008). Figurative phraseology and culture. *Phraseology: An interdisciplinary perspective*. (ed. S. Granger & F. Meunier), 207–230. <https://doi.org/10.1075/z.139>
- Piirainen, E. (2011). *Idiom motivation from cultural perspectives: metaphors, symbols, intertextuality*. *Linguo-Cultural Competence and Phraseological Motivation*. Schneider Verlag Hohengehren. 65–74.
- Piirainen, E. (2014). *Widespread Idioms in Europe and Beyond: The Lesser-Used European Languages and the "Lexicon of Common Figurative Units"*. *Phraseology in Multilingual Society*. Cambridge Scholars Publishing. 156.
- Ruppel, A.M. (2017). *The Cambridge Introduction to Sanskrit*. Cambridge University Press.

- Sailer, M. (2013). *Idiom and Phraseology*. *Oxford Bigliographies*.
<https://doi.org/10.1093/obo/9780199772810-0137>
- Sharifian, F. & Palmer, G.B. (eds.) (2007). *Applied cultural linguistics: Implications for second language learning and intercultural communication*. John Benjamins Publishing.
- Sharifian, F. (2011). *Cultural Conceptualisations and Language: Theoretical Framework and Applications*. John Benjamins Publishing.
- Sulikowska, A. (2016). Phraseological motivation in aspect of the CTM-theory and the Figurative Language Theory. *Colloquia Germanica Stetinensia*, 25, 169–188.
<https://doi.org/10.18276/cgs.2016.25-09>
- Sulikowska, A. (2019). *Kognitive Aspekte der Phraseologie. Konstituierung der Bedeutung von Phraseologismen aus der Perspektive der Kognitiven Linguistik*. Peter Lang. Series: Danziger Beiträge zur Germanistik. 57, 576.
- Teoc, F. (2013). *La metafora kenning quale unità del discorso ripetuto*. Limba Romana.
- Wierzbicka A. (1997). *Understanding Cultures Through Their Key Words: English, Russian, Polish, German, Japanese*. Oxford University Press, USA.

Дата надходження до редакції 13.04.2025

Ухвалено до друку 30.06.2025

Відомості про автора

Авдєєв Ярослав Ігорович, аспірант першого року навчання кафедри германської філології Київського національного лінгвістичного університету e-mail: yaroslav.avdieiev@knlu.edu.ua		Коло наукових інтересів: етимологія, мовна локалізація, перекладознавство, фразеологія

CC Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0)